

Dimocrasira Ekba Murq'a
Bilinuk'h
ዲሞክራሲያዊ ልማት ስርዓት
ኤርትራ/ሆደ

ፍሬዕ እክባ ሙርቋ ብሊኑኹ
ኤርትራ/ሆደ
التنظيم الديمقراطي لقومية
البليناأرترية (هودي)

Democratic Organization of Blin Nation of Eritrea/Hode

ሓደ መስከረም ሕቶ ሰላምን ዲሞክራሲን ልምዳትን፤
ጋዜጣዊ መግለጺ ዲሞክራሲያዊ ውድብ ብሄረ ብሌን ኤርትራ

ሓርበኛ እዲርስ ዓዋተ ብ1961 ዓም ምስ ብጾቱ ምስ ኩሉ ዝድግፎ ዝነበረ ህዝቢ ኮይኑ ሓደ መስከረም ብረታዊ ቻልሲ ህዝቢ ኤርትራ ብዉሑድ ቁጽሪ ሰብን ብረትን ንሓያላን ሃጻያት ዓለምና መሰልና ኣብ መሬትና ዩክበር፤ ክብል ከሎ ወላ ኣብ ሞትውን ክብሪ ከም ዘሎ ፈሊጡዮ ቀዳመይቲ ጢይት ነጻነትን ሓርነትን ዝተኮሰ። ንሕናውን ማእሰርትን ሞትን ይብዛሕ፤ ስደትን ናፍቆትን ዩዉሓጠና፤ ንጥልመትን ትምክሕትን ጭቆናን ስርዓት ኢሳያስ ክነፍርሶ ሓደ መስከረም ንራኢናን ንውደባናን ክነጥንክር ቻል ንኣትወላ ዕለትን። ሓደ መስከረም ሃገራዊት በዓልና ክነብዕላ ከሎና መልእኽትናውን ንህዝቢ ብወግዕ ንዝርግሕ።

ናይ ሎሚ ዘመን መልእኽትና ህሉዉ ኩነታትን ዝሕቶ ሕቶ ስለ ዝኾነ ንመንእሰይ ኤርትራ ዘተኮረ ክኸዉን። ኣብ ታሪኽና ክወራረስ ዝጸንሑ ንሃገሩን መሬቱን ንኸብሪ ንመሰል ዝግደስ ቅድሚ ኹሉ መንእሰይ። መሬቱ ዘውዲ ህወቱ ስለ ዝኾነት ከኣ ብቀዳምነት ንሱ ይምክተላ። ሓደ መስከረምውን ብባህላዊ ደረጃ ክንርእያ ከሎና ንመንእሰይ ፍሉይ ቦታዮ ዘለዎ። ስድራ ቤታት ዕሙር ክረምቲ ሰናይ ምህርቲ ክእትዉ ከለኣዉ ንዉላዶም ሕጻን መርዓን ዩምነዮ። መንእሰይ ጻወታን ሆየ ሆየ ክብል ከሎ ነታ ናይ መጻኢ ሂወቱ ትኸዉን ወይ ዝኾና ዝተሓራረዩ ዕለትን። ኣብ ሃገርና ሰላምን ክብርን ጎደሉ ሃገራዉን ባህላዉን መሰላት መንእሰይ ስለ ተረግጸ መንእሰይ። ሓደ መስከረም ዝመከተ። ስለ።። ጻዊዕትና ንመንእሰያትና ምግባር ታሪኻዊ ሓላፍነት ንምዝኸኻር።

ብቐዳምነት እቶም ሹዑ ብንእስነትኩም ዝመከትኩም ሎሚ ገዳይም ወይ ሽማግሌ ኮንኩም ዘሎኹም እንቋ ንሓደ መስከረም ኣብጻሓኩም። እታ ሽግ ነስኹምን ዝተሰዉኡ ብጾትኩምን ዘልዓልኩም ሱር ነቀል ለዉጢ እኳ እንተዘይምጸኤት ሃገር ከይትበታተን ጠሚርኩማ፤ ዕድላ ግዝእቲ ኮይኑ ከይተርፍ ነጻነት ኣሕቑፍኩማ፤ ግርማ ሉላውነት ኣልቢስኩም፤ ምስ ኩለን መሓዙታ ኣብ ቂጦ ናይ ሕቡራት መንግስታት ኮፍ ኣቢልኩማ፤ ኢኹም እሞ ብሓባር ህዝብን ተጋደልትን ካብ 1961 ክሳብ 1991ዓም ዝመከትኩም እንቋ ንሓደ መስከረም ኣብጻሓኩም ንብል።

መንእሰይ ደቅና ታሪኽ ሃገር ድምር ናይ ወለዶታት። ሓንቲ ሃገር ብበግዜኡ ዜጋታታ “እንቢ ኣይንግዛእን” “እንቢ ኣይንብርከኽን” “ኣነ ከሎኹ ሃገሪይ ኣይትድፈርን” “ህዝበይ ዩንበር ዩኸበር ኣነ ግን ሚእንታኡ ዩብጀ” ዝብል ናይ መኸተ ሓልዮት ብኣሻሓት መስዋእቲ ክፍጸም ከሎ ግደፉ ነት ኩናት ሲዕርናዮ ተሳፊርና እንተንነብርውን መስዋእትን ሓርበኝነትን ናይ ግዜና ብደም ኣቦታትኩም ዝተጸሕፈት ብራና ስለ ዝኾነ ከም ታሪኽ ነባሪ።

ካብ 1961 ዓ.ም ጀሚርና ነዚ ሕቶ ሰላምን ዲሞክራሲን ልምዳትን ህዝብና ክሳብ ሎሚ ክነዕዉቶ ዘይምኽኣልና ንኹሉ ህዝብናን ንፈታዊናን ዝሕዝን ጉዳይ ሙጂኑ ንኣምን፤ ኩልና ኣብኡ ዝተኸፈልናውን “ዓሕ” ንብል ኣሎና። እዚ ቻልሲ ግን ብዙሕ ምስጢራት ዝሓዘዮ። ብጾሑፍ ክነምሓልፈልኩም ምተገብኤ። ኣብ ግዜና ግን እዚ ናይ ሎሚ ምቕት ኣይነበረን። ሎሚ ዕድል ረኺብኩም ኣሎኹም ነዚ ብዙሓት ጀጋኑ ዝውደቑሉ ቦኸርን ሕሳስልደን ዝተቀባበልዎ ዕላማ ኣጽኒዕኩም ሓዘዎ። “ሓሚቕኩም” “ተሸዊድኩም” “ሰውራ ኣየካደኩምን” “ፈተዉቲ ርእሱኹም ሱሱዓትኹም” ብሕጽር ዝበለ ከኣ “ሸፋቱ ኔርኩም” ወዘተ ክትብሉና ንሰሚዕ ኣሎና።

መንዮ ዝጠለመ? መንዮ ዝደነነ? ታሪኽ ነዚ ኣይብል ነቲ ንታሪኽ ንግደ። ጉድለታት ክነብረና ንቡር። እዚ ኣጉዲልኩም እዚ እባ ኣይንብርከኹምን ምባልኩም ኣይገርመናን። ንሕናውን ንኣቦታትና ኣብ ሓምሳታት እንተትሰምሩ እዚ ናይ ሎሚ መዋእቲ መይክፈልናን ንብሎም ኔርና። ንታሪኽ ክትፈልጦ ኣብ ቦታ ታሪኽ ምርካብ ኣየድልንዮ። እንተኾነ ንታሪኽ ክትፈልጥ ናተይ ኢልካ ኣብ ዉሽጡ ኣቲኻ ብሳንሳዊ ፍልጠት ብናጻ ሓንጎል ክትመራምረሉ ምስ ትኸእልዮ። ኩለን ሃገራት ዓለም ኣብ ሓደ መዓልቲ ኣይተተኸላ ወላ ኣይቆማ። ኩለን ጸሊምን ጸዕዳን ታሪኽ ኣለዉን። ኤርትራዉያን ከኣ እዚ ዘሎናሉ መደረኽ ጸሊም ታሪኽና።

ኤርትራ ኣብ ቐንዲ መትኒ ቕጠባ ምዕራባዉያን ምስራቓዉያንን ስትራተጂ ከም ዘላ ኣብ ብዙሓት ጸሓፋትና ተገሊጹ ኣሎ። ቻልሲ ህዝቢ ኤርትራ ክጅምር ከሎ ጸጹይ መጽናዕቲ ከም ዘይነበርውን ኩልና ንሰማማዓሎ። ድሕሪ ሓደ መስከረም ብረታዊ ቻልሲ ምጅማሩ ዓለም ብዓለማ እኣ ንእሽቶ ሃገር ነዚ ናይ ኩሎም ህላውዮ ዝኾነ መስመር ባህሪ ሓደጋ ከይትኸዉን ብዝለዓለ ወጻኢ መጽናዕቲ ክግብሩ ጀመሩ። ነዚ ሰዉራ ሓፍ ከይ በለ ክደቕስዎ፤ ካብኡ ዝተረፈ ክበታትንዎ፤ እንተሓሚቑም ንኡ መሲሎም ክሰርቑ መደብ ኩሎምዮ ዝነበረ። እዚ ሓላልን ለዋህን ህዝቢ ብኣጸብዕ ዝቁጸሩ ሙሁራት ሒዙ ኣብ ግልበቱ ተኣማሚኑ “መሰለይ” ይከብር ዝበል ንረብሓኦም ዘይሕሉ እንተኾነ ገደል ይእቶ ዝበል ዘይሰብኣዊ መደብ ሒዞም ብሓይልን ብዝተጠናነን ስለያን በዲሆሞ። ሕጅውን ልቢ በሉ ክሳብ ሎሚ ኣይደቑሱንዮም ዘለዉ።

አብ ሰዉራ 97% ሓረስታይ አክቲቲቫ ትሓፍሶ ሙሉእ ዓወት የሎን። ዓቕሚ ጎዲልና። እወ። ጥርናፊ ጎዲልና እወ። ሓድነትና አይተረረን። እወ። ኩሉ እዚ ግን ካብ ዉሽጥና ዝመንጨወን ድኻማና አይኮነን ነቲ ድኻምና ድኻም ክዉሱኹ ከይደቀሱ ዝሓድሩ ብፍልጠትን ብቕጠባን ብዘመናዊ ብረትን አብ ዉሽጥና አትዮም ምሽት ንአስራ ንግሆ ፈቲሖማ የጽነሑ ነበሩ። ንስኹም'ውን አብ ተካይድዎ ዘሎኹም ቃልሲ ብርግጽ እዚ ከም ዝንጎፈኩም ዘሎ ንርኢ አሎና። ንሕና ንገድሊ ክንከይድ ከሎና ከም'ዚ ናትኩም ዕድል ትምህርትን ንቅሓትን ናይ ሳይበር ልኡላዉነትን አይነበረን። “ሃገሪይ ነጻ ከዉጽኡ” ዝብል ሕልሚ ኔርና። አብ ቅድሚና ዝጸንሕና ዝተጠናነገ ውረድ ደይብ ናይ ሰዉራ ካብ ወልድና ዝወረስናዮ ምህር አይነበረናን። እታ ዓቕሞም ክመኽሩና ከለዉ'ውን ብናተይ ናትካ ተጸሊና ስለ ዝነበርና ንሶምዖም አይነበርናን። ብ1974ዓም ሰዉራ አብ አፋፈት አስመራ ስለ ዝቐረበት እቶም ሹዑ ዝወጸና ዳርጋ ኩልና ድሕሪ ስለስተ ወርሒ ነጻነት ሒዝና ክንኣቱዩ ዝመስለና ዝነበረ። ሰውራ ግን ቅብብል ወለዶታት'ያ። ሰውራና በላሕትን ተባዓትን ሓላላትን ንስኻ ጽናሕ ኣነ ክስዋእ ባሃልትን ጭዋታት ሰብ እምነት ሰብ ሰብአዉነት መሊኦማዮም ዝነበሩ። ጽቡቕ ዝገበሩን ክፉእ ዝገብሩን አቦታትኩም'ዮም እሞ ነቲ ጸጽቡቕ መሪጽኩም ቃልሲ ቀጽሉ።

አብ ናይ ጀኔቫ ሰላማዊ ሰልፊ መንእሰይ ጎሊሕኩም፣ ብተሞኩሮን ብፍትሕን ተወሊዕኩም ሪኢና። መጻኢት ኤርትራ አብ ኢድኩም ከም ዘላ ተዓዚብና። መንነት ኤርትራዊ፣ ናይ ኤርትራ እምነታትን ባህልን ታሪኽን ምኽባር'ዩ። ዝብሉ ሓቕታት ነቁሎም ኢዮም። እዚ ባህሪ'ዚ ድማ እዩ ዝጸብቐልኩምን ንዓወት ዝብጸሓኩም ሓዝዎ። አብ ቃልስና ዝጎፋሓፍናዮም ዓሌትነትን ትዕቢትን ጸብብነትን ወጊድ በልዎ። ኩሩዕ ታሪኽ አቦታትኩም አሎኩም እሞ አብ ትማሊ አይትንበሩ። ናይ ዘመነ እኒ እኒ ሕንባሻ ከሎ እምኒ ታሪኽ ወላ ሕልም ሓዲርኩም ሕልም ዊዲልኩም አይትረኽቡዎን'ኹም። አብ ጎንኹም ዘሎ ማይን ሓዉን ትልምንዎ ወይ ትህብዎ፣ ምስኡ ትሰግዱ ትቆርቡ፣ አብ ሓደ ታባን አብ ጸበባን ዝደመኹም፣ ብዓጽምን ደምን ዝተወሃህድኩም፣ ሓዉኹም ጎረቤትኩም ውዲ ሃገርኩም ምሳኹም ንዘሎ ገዲፍኩም ነብረ ያ ነብረ “ንሕና ከም'ዚ ኔርና” ምባል ጸሊም ታሪኽ'ዩ። ስለ'ዚ መንእሰይ ልቢ ግበር። አብ ናይ ሎሚ አብ ሓድነትን ምክብባር አሚንካ ትባዕ። ንፍትሒ ድለያ ተሰዋኣላ። ብኔት ዎርክ ተወደብ፣ ብጥበብን ብንቕሓትን ነፍስኻን ሰዉራኻን እናሓሎኻ ንሓደ መስከረም ምሰል። ዕላማታት፣ ሰላምን ልምዓትን ዲሞክራሲን ንታሪኽካ'ዩ። ሓደ መስከረም ነዚ'ያ ተምህርን በዚ ሓቕታት ጥራይ'ያ ትዝከርን ስለ'ዚ መንእሰይና ወርቂ ከሎኻን ወርቂ ከሎኻን ናይ ካልኣት ወርቂ ተሰካሚ ክተከዉን አይትተምን። መንእሰይ ናይ ኩሉ ሓገዝን ጸሎትን ምርቓን አሎካ። ውደባኻ ዘፍርሖም አብ ላዕሊ ከም ዝገለጽናዮ ተጸባእቲ አለዉኻ ስለ'ዚ ጥበብ ዩዓድልካ።

መንእሰያት ደቕና፣ ካብ ሓደ መስከረም ንመሃር እንተሎ ምምካት'ዩ። ዘይምክት ባርያ፣ ሕሱር፣ ሃገር አልቦዩ። ተውደብ፣ ተወደብ፣ ተወደብ ንብለካ። እንተዘይተወዲብካ ነዚ ናይ ሎሚ መኽተ ዝተዓጸጸፈ ምስትዉዓልን ምክብባርን፣ ምጽዉዋርን፣ ትምህርትን፣ ጸዕርን፣ ቆራጽነትን ዘድልዮ ክትዓም አጸጋሚ'ዩ። ናይ ሎሚ ኩናት ናይ ሳይበር'ዩ። እዚ ሳይበር ክሰብረና ወይ ተጠቂምናሉ ዓወት ክብሰረና አብ እድኩም አሎ እሞ ብፍልጠትን ሕልናን ሓዝዎ ። ነዚ ቃልሲ ግደፍ በይንኻ ጎዩኻ ተወዲብካ እኳ ከቢድ'ዩ። ንውደባ መልኪዕ አይትድለዩሉ ሓርበኛ ኤርትራዊ ሙጁን እኹል'ዩ።

ተወሳኺ እዋናዊ ሕቶታት ብሕጽር ዝበለ መርገጺና ንምምልካት።

አብ ጀንቫ ዝተገብረ አኼባ ዕለት 01 መስከረም 2018ዓም ብዕቱብ ዝረኣዮ ኩሉ ናይ ደንበ ፍትሒ ድልየታትን ዓላማታትን ንህዝብናን ንጎረባብትናን ክነረድእ ንቃልስና ክብርን መንገዲ ዓወትን ክነትሕዞ ጽላል ናይ ኩሉ ደንበ ተቃዉሞ ሓይልታት ፖሎቲካን ማሕበራታትን ክሳድ ሙጁኑ አስሚርና፣ ሓንቲ ሽማግሌ ብሹብዓተ ሰባት ነዚ መሬት ትምድምድ አቕምና አሎና። ሃዩ መርሓባ በልዎ፣ ዝጎደለ መልኡላ፣ ዘይነበረ ዩጸንበራ፣ እናበልና ሃገራዊ ሓደራና ንኹሉ ነመሓላልፍ።

ህሉዊ ኹነታት ንኹልና የዛርበና አሎ። ካብ ኩሉ አብ ጎረቤትና ኢትዮጵያ ዝዘመርን ዝግበርን ዘሎ ነድቆና። ክልተ መንግስታት ዝወስዶ ዘሎ ናይ ሰላምን ዕርቕን አገባቡ እናተቃወምና ነቲ ዕርቕ ግን ንድግፎ። እንተ እቲ ክልተ ህዝብታት ተዓሪቑ ዝብልዎ ግን ቀደም'ውን ክልተ ህዝብታት አይተባእስን ንብሎም። ዘባእስወ ንሶም ክልተ መንግስታት'ዮም ዝነበሩ ክልተ ህዝብታት እንቋዕ እዞም ክልተ ብኡሳት ተዓረቑልና ንበል። ምስ ጃንዳ ኢሳይስ ዝግበር ዕርቕ፣ ዕርቕ ስለ ዝኾነ እናደገፍና፣ ሚኻክያቱ ሓራምዝ ክበኣሱ ንሳዕሪ ይኸፍኦ ከም ዝበሃል ብፍላይ ህዝብና እዚ ኩናት ሰፍ ዘይብል ስንብራት ድኽነትን ስደትን ማአሰርትን ጌርዎ ከም ዝኾነ ስለ ንኣምን ብሓቂ ሰላም ክኸዉን ሕረስ ሓረስታት ንገድ ነጋይ ኮይኑ ዲሞክራሳዉያዊት ቕዋማዊት ኤርትራ ክትእወጅ ንጹዉዕ።

ዘለአለማዊ ክብርን ሞጎስን ንሱዉኣትና። ዓወትና ናይ ግድን'ዩ።

ዲሞክራሲያዊ ውድብ ብሄረ ብሌን ኤርትራ/ሆደ